

2009

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

ZAKLJUČNA PROJEKTNA NALOGA

ZAKLJUČNA PROJEKTNA NALOGA

REFORMA JAVNE UPRAVE V
OBRAVNAVANI ORGANIZACIJI

VASJA VENDRAMIN

VASJA VENDRAMIN

KOPER, 2009

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT KOPER

Zaključna projektna naloga

REFORMA JAVNE UPRAVE V
OBRAVNAVANI ORGANIZACIJI

Vasja Vendramin

Koper, 2009

Mentor: doc. dr. Primož Dolenc

POVZETEK

V zaključni projektni nalogi smo preučevali reformo javne uprave, ki je vplivala na Agencijo Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES). AJPES kot nosilec javnih pooblastil opravlja številne za državo pomembne naloge. Pri procesu prenove javne uprave igra pomembno vlogo e-uprava oziroma vpeljava elektronskega poslovanja v javno upravo. Cilj tega je povečati učinkovitost in uspešnost poslovanja državnih organov, doseči večjo transparentnost ter zagotavljati storitve, ki bodo kakovostne in prijazne do uporabnika. Učinkovita javna uprava je temelj gospodarskega razvoja, zato so prizadevanja za reorganizacijo in modernizacijo poslovnih procesov nujno potrebna.

Ključne besede: AJPES, javna uprava, e-uprava, e-poslovanje, informatizacija, »Vse na enem mestu«, menedžment javnih organizacij, učinkovitost, uspešnost.

ABSTRACT

In the final project work we studied the public administration reform, which has influenced the Agency of the Republic of Slovenia for Public Legal Records and Related Services (AJPES). AJPES as the holder of public authority performs numerous important tasks for the Country. E-government or the introduction of electronic service management to the public administration plays an important role in the public administration renovation process. The goal of this is to increase the efficiency and successfulness of the state organs operations, to gain greater transparency and assurance of services, which will be of quality and user friendly. An efficient public administration is the basis for economical development, which is why efforts for reorganization and modernization of business processes are necessary.

Key words: AJPES, public administration, e-government, e-business, informatization, »All in one place«, public organizations management, efficiency, success.

UDK: 35:004(043.2)

VSEBINA

1 Uvod	1
1.1 Opredelitev obravnavane teme in teoretična izhodišča	2
1.2 Namen in cilji	2
1.3 Predvidene metode obravnavanja izbrane teme	3
1.4 Predpostavke in omejitve pri obravnavanju problema	3
2 Opredelitev osnovnih pojmov	5
2.1 Javna uprava	5
2.2 E-poslovanje	6
2.3 E-uprava	7
3 AJPES	11
3.1 Nastanek	11
3.2 Temeljne naloge	12
3.3 Vpliv reform v agenciji	16
4 »Vse na enem mestu« (VEM)	29
4.1 Namen in cilji projekta	29
4.2 Ustanovitev samostojnega podjetnika	31
4.3 Ustanovitev gospodarske družbe	32
4.4 Elektronski portal »Vse na enem mestu«	34
5 Zaključek	39
Literatura in viri	41

SLIKE

Slika 3.1 Primer raziskovanja o poslovnih subjektih.....	14
Slika 3.2 Prikaz večstranskega pobota	16
Slika 3.3 Portal AJPES.....	22
Slika 3.4 Povezave med registri.....	27
Slika 4.1 Portal e-VEM	35

KRAJŠAVE

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
PRS	Poslovni register Slovenije
VEM	Vse na enem mestu
ZEPEP	Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu
EU	Evropska unija
APP	Agencija za plačilni promet
UJP	Urad Republike Slovenije za javna plačila
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije
ZZZS	Zavod za zdravstveno zavarovanje Republike Slovenije
JAPTI	Javna agencija RS za podjetništvo in tuje investicije
D. O. O.	Družba z omejeno odgovornostjo

1 UVOD

Sodobnost časa, v katerem živimo, ima značilnost nenehnega in hitrega razvoja na vseh ravneh družbe. Za preživetje podjetja na trgu so potrebne nekatere bistvene sestavine, kot so dinamičnost, sposobnost prilagajanja, inovativnost in spremljanje tehnološkega razvoja. Pri tem jim mora biti država v pomoč s sodobnimi servisnimi službami. Za podjetništvo je torej zelo pomembno, kakšno javno upravo ima država; ali je ta učinkovita ali ne; ali je sodobna ali popolnoma zastarela; ali je zelo birokratska ali bolj fleksibilna ipd. Hkrati pa je pomembno, da tudi država sledi procesu modernizacije in prenove znotraj javne uprave ter da tako sledi globalnim razvojnim usmeritvam.

Informacijska tehnologija ni prinesla le sprememb v gospodarstvu, ampak tudi v poslovanju javne uprave. Glavni namen uvedbe nove informacijske tehnologije oziroma elektronskega poslovanja je, da bi bila javna uprava čim bližje svojim uporabnikom in bi s tem postala servis svojim državljanom. Država se spreminja iz oblastnega v servisni aparat, kar posamezniki občutijo preko možnosti lažjega in hitrejšega dostopa do zelenih storitev.

Prvi del zaključne projektne naloge bo namenjen predstavitvi nekaterih ključnih pojmov, povezanih s temo, ki smo si jo izbrali. Tako bomo preučili:

- javno upravo,
- e-poslovanje in
- e-upravo.

Vsi ti pojmi bodo kasneje služili pri podrobnejši obravnavi reform v AJPES-u.

V drugem delu bomo podrobneje obravnavali agencijo AJPES. Opisali bomo nastanek te agencije, ki je sorazmerno mlada, saj je nastala leta 2002 po ukinitvi Agencije za plačilni promet (APP). Nadalje bomo prikazali njene temeljne naloge, nazadnje pa opisali, kakšen vpliv imajo reforme v tej agenciji.

V zadnjemu delu bomo pozornost namenili projektu VEM (vse na enem mestu) in njegovi povezavi s širšimi reformami v okolju EU za večjo konkurenčnost podjetij in ekonomije.

1.1 Opredelitev obravnavane teme in teoretična izhodišča

Tema, ki smo si jo izbrali za zaključno projektno nalogo, je reforma javne uprave in še posebej nova – reformirana vloga AJPES-a.

Med najpomembnejše dejavnike reforme spadajo (Žurga 2001, 5):

- vpeljava elektronskega poslovanja v javno upravo, ki vključuje uporabo najsodobnejših informacijsko-telekomunikacijskih tehnologij;
- javni menedžment, kjer se pozitivni elementi zasebnega sektorja prenašajo v javni sektor;
- odprava administrativnih ovir;
- povečanje učinkovitosti in uspešnosti javnega sektorja in
- usmerjenost k uporabnikom – država postaja vse manj oblastna in vse bolj servisna služba.

1.2 Namen in cilji

Namen naloge je analiza reforme javne uprave v AJPES-u. Reforme so nujno potrebne, če hoče država uspešno in učinkovito dosegati zastavljene cilje. Sodobna javna uprava mora torej biti učinkovita, usmerjena k uporabniku, zagotavljati čim večjo kakovost ter izkoriščati moderno informacijsko-telekomunikacijsko tehnologijo.

Cilji našega dela so usmerjeni v podrobnejšo analizo sedanjega stanja v AJPES-u s širšega vidika: katere naloge v družbi opravlja po novem oziroma v katero smer se specializira ter zakaj in kako so reforme pripomogle k izboljšanju učinkovitega sistema poročanja in izpeljave plačilnega prometa.

Posebno pozornost bomo namenili projektu »VEM« (vse na enem mestu), ker je zelo pripomogel k lažjemu, učinkovitejšemu, hitrejšemu in ne nazadnje cenejšemu ustanavljanju samostojnih podjetnikov in gospodarskih družb. Sam projekt je bil zasnovan tako, da bi spodbujal podjetniško okolje, zmanjšal administrativne ovire ter skrajšal čas ustanavljanja samostojnih podjetnikov in gospodarskih družb. V ta namen je bil ustanovljen tudi e-VEM, kjer uporabniku za odprtje podjetja tako rekoč ni več treba obiskovati raznoraznih institucij. Najvidnejša prednost za uporabnika je ta, da lahko podjetje registrira od doma, kar mu omogoča elektronsko poslovanje. Slednje pa pravzaprav pomeni, da mu ni treba stati v vrsti pred uradom.

1.3 Predvidene metode obravnavanja izbrane teme

Analiza in interpretacija knjig, člankov in besedil, ki se ukvarjajo s problematiko proučevanega področja, nam bosta služili kot osnova za identifikacijo problema in kot vodič za njegovo nadaljnjo obravnavo.

V veliko pomoč nam bodo tudi zakoni, podzakonski akti, pravilniki in razni dokumenti ter konkretno delo v tej agenciji.

Pri metodologiji obravnavanega problema bomo uporabili opisno-pojasnjevalno analizo.

1.4 Predpostavke in omejitve pri obravnavanju problema

Hipoteze

Skušali bomo potrditi naslednje hipoteze:

- reforma AJ PES-a je bila nujna zaradi skupnega okolja EU in potrebe po večji konkurenčnosti;
- država mora biti v pomoč podjetjem (npr. »VEM«) in tudi poskrbeti, da se prednosti informacijske tehnologije (IKT) in elektronskega poslovanja res maksimalno uporabijo;
- internet je tudi v javni upravi sredstvo, ki omogoča lažje, hitrejše in enostavnejše poslovanje tako za uporabnike kot tudi za delovanje znotraj javne uprave.

Omejitve

Tema je preobsežna, da bi lahko obdelali celotno vsebino, zato se bomo omejili na reforme AJ PES-a, ki pripomorejo k lažjemu poslovanju z uporabniki.

2 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV

Za boljše razumevanje reforme javne uprave bomo v tem poglavju predstavili tri ključne pojme, ki se skozi celotno besedilo neprestano med sabo prepletajo. To so javna uprava, e-poslovanje in e-uprava. Nekoliko bolj se bomo posvetili predstavitvi pojmov e-poslovanje in e-uprava, ki sta drastično spremenila gledanje na poslovanje in delovanje javne uprave.

2.1 Javna uprava

Javna uprava predstavlja državno upravo in skupnost organov in organizacij, ki delujejo za zadovoljevanje javnega interesa in se financirajo iz državnega proračuna.

Družbeni sistem vsake države je razdeljen na zasebno in javno sfero (Žurga 2001, 9).

Javna uprava je pomemben dejavnik družbe na vseh področjih. »Govorimo lahko o javni upravi v formalnem in materialnem smislu. Javna uprava v materialnem smislu pomeni proces odločanja o konkretnih javnih zadevah, javna uprava v formalnem smislu pa je struktura upravnih organov« (Colnar 2006, 76).

Javni sektor sestavljajo različne institucije v državi, med katerimi najdemo tudi javne agencije. Mednje sodi tudi Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES).

Javna uprava se deli na:

- državno upravo,
- lokalno samoupravo in
- nosilce javnih pooblastil (v to skupino spada tudi AJPES).

Javna uprava je pravzaprav uprava v javnih zadevah (Colnar 2006, 76). Javno upravljanje poteka v javnopravnih skupnostih, ki delujejo za zadovoljevanje javnih potreb. Javna uprava je aparat, preko katerega država uresničuje zastavljene cilje.

2.2 E-poslovanje

Že sama beseda nam pove, da gre pri elektronskem poslovanju za poslovanje na elektronski način.

Elektronsko poslovanje je izmenjava poslovnih informacij preko omrežij s pomočjo računalniške izmenjave podatkov (EDI) in vseh podobnih tehnologij. Elektronska pošta, elektronske oglasne deske, faksimilni stroji, EFT-transferji so tipične forme elektronskega poslovanja. Pri tem EDI (angl. electronic data interchange) oziroma RIP (računalniška izmenjava podatkov) označuje standardizirane oblike izmenjave poslovnih informacij (Raba interneta v Sloveniji 2008).

Po besedah Siliča (2001, 3):

Elektronsko poslovanje vključuje uporabo vseh vrst informacijske in telekomunikacijske tehnologije v poslovnih procesih med trgovskimi, proizvodnimi in storitvenimi organizacijami, ponudniki podatkov, državno in javno upravo ter potrošniki / .../. Ponujajo se nove poslovne priložnosti, tako da ustvarjajo nove poti do povečevanja produktivnosti in zmanjšanja stroškov ter nove načine približevanja strankam.

Ob prehodu v informacijsko družbo se vedno več poslovanja odvija elektronsko tako v zasebnem kot v javnem sektorju in njunem medsebojnem poslovanju (Vintar in Grad 2004, 17).

Za izenačitev elektronskega poslovanja s papirnim poslovanjem je država poskrbela z uvedbo Zakona o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu (ZEPEP), v katerem je to področje zakonsko urejeno.

Z zakonom je bilo tako treba urediti določena pravna vprašanja, saj sta jih hiter tehnološki razvoj in uvajanje elektronskega poslovanja v poslovni in javni sektor zahtevala ter tudi potrebovala. Namen zakonodajalca je bil pravno izenačiti elektronsko obliko poslovanja s klasičnim papirnatim poslovanjem ter elektronskemu podpisu priznati enako veljavo, kot jo ima v papirnatem svetu lastnoročni podpis. Z zakonom je država spodbudila hiter tehnološki razvoj elektronskega poslovanja in odstranila normativne ovire za elektronsko poslovanje (Perenič 2001, 3).

Zakon je urejen s sedmimi načeli, ki so usklajena z načeli evropskih predpisov, in sicer (Perenič 2001, 4–7) :

- načelo nediskriminacije elektronske oblike,
- načelo odprtosti oziroma tehnološke nevtralnosti,
- načelo pogodbene svobode strank,
- načelo dvojnega pristopa,
- načelo varstva osebnih podatkov,
- načelo varstva potrošnikov in
- načelo mednarodnega priznanja.

2.3 E-uprava

Začetek slovenske poti v e-upravo sega v leto 2000, v obdobje po sprejetju Zakona o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu. Nadalje je bila sprejeta Strategija e-poslovanja do leta 2004. Ustanovljena je bila tudi agencija za izdajanje digitalnih potrdil za varno poslovanje uporabnikov z javno upravo. Agencija izdaja potrdila tako za državljane kot tudi za zaposlene v javni upravi. Za državljane se izdaja potrdila z imenom SIGEN-CA, medtem ko se potrdila za zaposlene v javni upravi imenujejo SIGOV-CA. V letu 2001 je bil vzpostavljen portal E-uprava, preko katerega so lahko državljani že izvajali prve elektronske storitve, ki jih je nudila javna uprava. Leta 2006 je vlada sprejela novo strategijo do leta 2010, ki je nekakšen okvir za uresničitev nadaljnjih ciljev e-uprave (Batagelj et al. 2008, 14–20).

Pri e-upravi gre za skupek obeh pojmov, to je javne uprave in e-poslovanja. Je pravzaprav tesno povezana z nastankom in razvojem interneta, ki je prinesel nov zagon in temeljito prenovu tudi znotraj javne uprave. Lahko rečemo, da so marsikatero rešitve, ki so bile do tedaj vezane na papir, postale zastarele in nepotrebne.

Ravni delovanja e-uprave lahko strnemo na naslednje točke (Vintar in Grad 2004, 16):

- poslovanje med javno upravo in njenimi občani;
- poslovanje med javno upravo in gospodarskimi subjekti;
- poslovanje med javno upravo in nevladnimi organizacijami;

- notranje poslovanje javne uprave, ki obsega tako poslovanje znotraj posameznih upravnih organov in institucij kot tudi poslovanje med njimi.

Internetna tehnologija je gonilna sila e-uprave, saj spreminja način izvajanja poslovnih procesov znotraj javne uprave, kar se kaže v večji fleksibilnosti javne uprave ter učinkovitejšem in kakovostnejšem izvajanju nalog javne uprave.

Za e-upravo je torej značilna intenzivna raba informacijske tehnologije (IT), kar omogoča večjo transparentnost in učinkovitost notranjega poslovanja uprave ter nove in boljše načine komunikacij znotraj uprave in z uporabniki ter tako prispeva k večji odprtosti in kakovosti storitev. Usmerjenost k zadovoljevanju potreb strank oziroma uporabnikov pa jo sili k reorganizaciji in prenovi procesov, to pa vodi do večje uspešnosti poslovanja in bistveno večje kakovosti storitev. (Vintar in Grad 2004, 16)

Po pregledu del različnih avtorjev (Gregorja Viranta, Mirka Vintarja, Dušana Kričaja in Marka Colnarja) lahko zapišemo dve definiciji, ki najbolj nazorno prikazujeta pojem e-uprave:

- 1) *E-uprava oziroma elektronska javna uprava je oblika izvajanja poslovnih procesov v organih javne uprave, ki temelji na uporabi sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije in je usmerjena h končnim uporabnikom (državljanom, poslovnim subjektom, zaposlenim v javni upravi). Njen namen je dosegati večjo razpoložljivost, preglednost in kakovost storitev za uporabnike ter boljšo notranjo učinkovitost dela. (Ministrstvo za javno upravo 2006)*
- 2) *E-uprava je uprava, katere celotno delovanje temelji na uporabi elektronskih dokumentov, e-poslovanja in interneta v njenem notranjem in zunanjem poslovanju, uvajanju novih sistemskih in organizacijskih rešitev ter novih modelov upravljanja. (Vintar in Grad 2004, 5)*

E-uprava uvaja celo vrsto novih organizacijskih izhodišč, ki jih klasična uprava ni poznala. To so npr. (Vintar in Grad 2004, 10):

- uporaba elektronskih dokumentov namesto papirnatih v vseh fazah izvajanja postopkov;
- uvajanje digitalnega podpisa namesto klasičnega lastnoročnega podpisa;
- izvajanje storitev na daljavo brez osebnega stika s stranko;
- odprava domicilnega načela pri reševanju zadev itd.

Glavni cilji razvoja e-uprave so (Vintar in Grad 2004, 20):

- občanom in podjetjem ponuditi enostaven, hiter in poceni dostop do informacij in storitev;
- zagotoviti, da bodo občani ali podjetja upravi določen podatek posredovali samo enkrat;
- zagotoviti dostop do vseh javnih podatkov;
- narediti upravo bolj odzivno za potrebe uporabnikov.

3 AJPES

3.1 Nastanek

AJPES je sorazmerno mlada agencija, saj jo je država ustanovila leta 2002 po prenehanju delovanja APP-ja (Agencije za plačilni promet). Prejšnja Agencija je imela naslednje pomanjkljivosti (Avguštin):

- obstoječi sistem ni bil primeren za tržno gospodarstvo, ki temelji na konkurenci in učinkovitosti (če nisi učinkovit in uspešen, težko preživiš);
- zaradi monopolnega položaja so bile storitve precej drage;
- obstoječi sistem ni ustrezal strogim varnostnim zahtevam elektronskega poslovanja, ki predvideva shranjevanje digitalnih certifikatov za overjanje dokumentov na trdem disku računalnika, kar predstavlja potencialno nevarnost za zlorabo;
- ne nazadnje so priprave Slovenije za vstop v EU zahtevale tudi prilagoditev našega plačilnega prometa, ki je bil zastarel, evropskemu.

Zaradi zgoraj naštetih bistvenih razlogov je bila reforma nujno potrebna za nadaljnji razvoj tržnega gospodarstva, finančnih trgov ter za vključevanje Slovenije v Evropsko unijo in je pravzaprav pomenila vzpostavitev pogojev za prenos funkcij plačilnega prometa kot javnopravne storitve v konkurenčno bančno okolje.

Agencija za plačilni promet je opravljala naloge plačilnega prometa ter izvajala naloge kontrole, ki jih v tržnem gospodarstvu z zasebno lastnino izvajajo lastniki. Poleg tega so bile njene bistvene naloge tudi:

- zbiranje in obdelava statističnih podatkov iz bilanc stanja in bilanc uspeha gospodarskih družb za namene državne statistike;
- pripravljala je razna druga mesečna poročila (o blokiranih računih, o neporavnanih davkih in prispevkih ipd.);
- zagotavljala je informacije o boniteti poslovanja pravnih oseb.

Po reformi (kar dejansko pomeni ukinitvev APP-ja) sta nastali dve novi ustanovi:

- Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJPES) in
- Urad Republike Slovenije za javna plačila (UJP).

Ti dve ustanovi opravljata nekatere prejšnje naloge Agencije in nove, državi potrebne storitve.

Če na kratko zaključimo opis nastanka agencije AJPES, lahko rečemo, da je le-ta nastala na podlagi reform, ki so privedle do tega, da prejšnja in zastarela Agencija enostavno ni bila prilagojena sodobnim razmeram tržnega gospodarstva.

3.2 Temeljne naloge

Temeljne naloge AJPES-a lahko strnimo v 5 sklopov, in sicer (AJPES 2008a):

Letna poročila

Ta skupina nalog je zelo obsežna, saj vsebuje zbiranje, obdelovanje, objavljanje in posredovanje podatkov iz letnih poročil poslovnih subjektov. Letna poročila vsebujejo podatke o poslovanju in premoženjsko-finančnem položaju posameznih poslovnih subjektov. Zbiranje in obdelava podatkov služi za dva namena:

- za zagotovitev javnosti podatkov;
- za statistične, informativne, analitične in raziskovalne namene.

Zavezanci za poročanje so:

- poslovni subjekti, kot so samostojni podjetniki in vse pravnoorganizacijske oblike družb ter zadruga;
- pravne osebe javnega prava, kot so neposredni in posredni proračunski uporabniki, ter druge osebe javnega prava;
- nepridobitne organizacije, pravne osebe zasebnega prava;
- društva.

Zavezanci lahko predložijo letna poročila za državno statistiko na več različnih načinov, in sicer prek spletne aplikacije za vse poslovne subjekte s pomočjo Excelove preglednice za vse vrste poslovnih subjektov, razen za pravne osebe javnega prava, na papirju za nepridobitne organizacije – pravne osebe zasebnega prava in društva.

Poslovni subjekti lahko letna poročila v neenotni obliki za zagotovitev javnosti predložijo v PDF-datoteki prek spletnega portala AJPES. Na papirju pa jih lahko predložijo le društva in nepridobitne organizacije – pravne osebe zasebnega prava.

AJPES podatke iz letnih poročil, ki jih subjekti predložijo za državno statistiko, posreduje in objavlja na različne načine. Posreduje jih raznim državnim organom in organizacijam ter znanstveno-raziskovalnim in drugim institucijam za razna načrtovanja in analiziranja gospodarskih tokov v državi. Objavlja razne informacije o premoženjsko-finančnem položaju in poslovnem izidu posameznih vrst poslovnih subjektov.

Letna poročila, ki jih poslovni subjekti predložijo za javno objavo, AJPES posreduje vsakomur, ki jih zahteva. Eden izmed načinov zagotavljanja javnosti je tudi javna objava letnih poročil na spletnem portalu. Uporabnik ima tako dostop do celovitega, preprostega in hitrega pregleda podatkov iz letnih poročil.

Za potrebe Banke Slovenije od poslovnih subjektov zbira tudi podatke za statistiko finančnih računov.

Statistična raziskovanja

Naslednja skupina nalog, ki jih opravlja AJPES, so raznovrstna statistična raziskovanja, mednje sodijo raziskovanja o:

- letnih poročilih;
- prejemkih in izdatkih pravnih oseb, ki služijo za izračunavanje bruto domačega proizvoda;
- plačilih za investicije;
- izplačanih plačah in regresu za letni dopust. Podatke nato med drugim posreduje Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve in Ekonomsko-socialnemu svetu;
- poslovnih subjektih v Poslovnem registru Slovenije;
- pravnih osebah z dospelimi neporavnanimi obveznostmi.

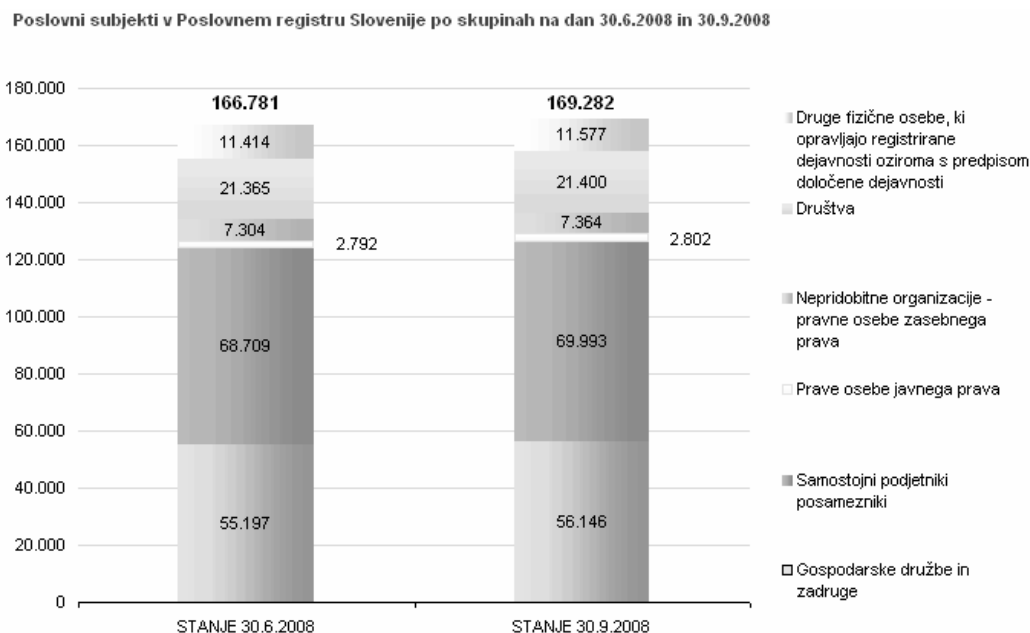
Vidimo torej, da gre za obširno nalogo, ki zajema vrsto različnih raziskovanj, le-ta pa služijo najrazličnejšim subjektom. AJPES s pridobljenimi podatki izdeluje preglednice in grafe. Primer grafičnega raziskovanja lahko vidimo na sliki 3.1, ki prikazuje število poslovnih subjektov v Poslovnem registru Slovenije. Razdeljeni so v 6 skupin, in sicer:

- gospodarske družbe in zadrage;
- samostojni podjetniki posamezniki;
- pravne osebe javnega prava;

- nepridobitne organizacije – pravne osebe zasebnega prava;
- društva;
- druge fizične osebe, ki opravljajo registrirane dejavnosti oziroma s predpisom določene dejavnosti.

AJPES podatke o poslovnih subjektih, ki so vpisani v Poslovni register Slovenije, objavlja konec vsakega četrtertletja.

Slika 3.1 Primer raziskovanja o poslovnih subjektih

Vir: AJPES 2008b.

Registri in evidence podatkov

Tudi ta skupina nalog je obsežna, saj zajema vodenje različnih registrov in evidenc podatkov. Najpomembnejši med njimi je Poslovni register Slovenije (krajše PRS). To je osrednja javna baza podatkov o vseh poslovnih subjektih v državi, ki opravljajo kakršno koli pridobitno ali nepridobitno dejavnost.

Za vsak poslovni subjekt so navedeni podatki za njegovo identifikacijo, podatki o ustanovitvi, o pravno-organizacijski obliki, o lastnini in o dejavnostih, ki jih opravlja poslovni subjekt. Ob vpisu v Poslovni register se poslovnim subjektom določi matično

številko kot njihovo enolično identifikacijo ter se jim dodeli šifro glavne dejavnosti v skladu s Standardno klasifikacijo dejavnosti.

Podatki o posameznih poslovnih subjektih v Poslovnem registru Slovenije so uporabnikom brezplačno dostopni na spletnem portalu AJPES (storitev iPRS). Poslovni subjekti morajo AJPES-u posredovati podatke za vpis v PRS, za vpis spremembe podatkov in za izbris iz PRS.

AJPES vodi tudi Register neposestnih zastavnih pravic in zarubljenih premičnin. Podatki iz tega registra so javni oziroma dosegljivi vsem, ki želijo spoznati boniteto določenih poslovnih subjektov in se tako prepričati, ali niso morebiti premičnine teh poslovnih subjektov obremenjene z zastavno pravico. Podatki so na voljo na spletnem portalu AJPES in v izpostavah AJPES.

Bonitetna dejavnost

V tej skupini nalog AJPES izdeluje informacije o boniteti finančnega poslovanja posameznih poslovnih subjektov. Informacije temeljijo na široki bazi uradnih podatkov, s čimer je zagotovljena njihova kakovost, zanesljivost in objektivnost. Bonitetne informacije so namenjene preverjanju poslovanja in finančne sposobnosti poslovnih partnerjev ter za predstavitev in dokazovanje uspešnosti lastnega poslovanja. AJPES zagotavlja dve vrsti bonitetnih informacij:

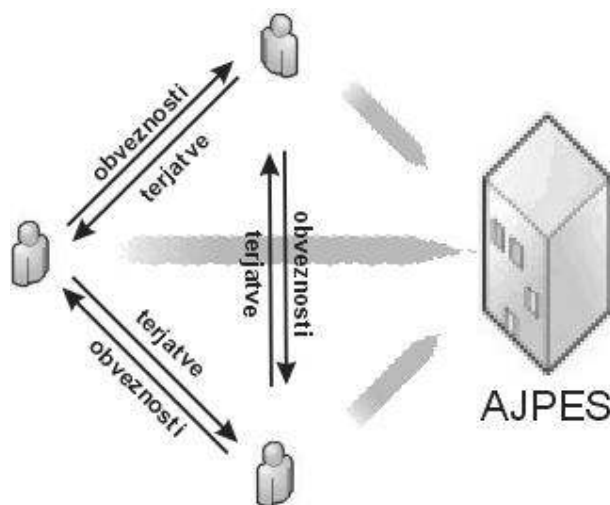
- FI-PO AJPES, kjer so zbrani podatki in kazalniki o poslovanju gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov in
- BON-informacije, ki dajejo vpogled v poslovanje posameznih gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in drugih poslovnih subjektov.

Najbolj iskane bonitetne informacije so informacije o boniteti poslovanja posamezne gospodarske družbe v daljšem časovnem obdobju. Vsebujejo pa splošne podatke o družbi, podatke iz letnih poročil, podatke o prejemkih na račune in izdatkih iz računov ter podatke o morebitnih dospelih neporavnanih obveznostih. Iz teh podatkov je razvidna velikost, finančna stabilnost in poslovna uspešnost gospodarske družbe. Osrednji podatek v informaciji je torej bonitetna ocena, ki je podana tudi opisno in iz katere je mogoče na enostaven način ugotoviti poslovno uspešnost in finančno stabilnost gospodarske družbe.

Večstransko pobotanje obveznosti in terjatev

Med storitvami, ki jih opravlja AJPES, najdemo tudi večstransko pobotanje obveznosti in terjatev med poslovnimi subjekti. Gre za storitev, ki se opravlja enkrat mesečno, pri kateri lahko sodelujejo tako pravne osebe kakor tudi samostojni podjetniki. Ta storitev je zelo pomembna, saj predstavlja hiter, preprost, učinkovit in poceni način poravnavanja obveznosti oziroma unovčevanja terjatev. Za vstop v večstransko pobotanje udeleženec sklene pogodbo z AJPES-om.

Slika 3.2 Prikaz večstranskega pobota

Vir: AJPES 2008c.

V večstranskem pobotanju lahko sodelujejo vsi poslovni subjekti, ki imajo interes na ta način poravnati svoje obveznosti in unovčiti svoje terjatve. V pobot se vedno prijavljajo samo obveznosti. Do pobotanja pa pride, če ima udeleženec pobotanja poleg neplačanih obveznosti tudi neplačane terjatve do drugih udeležencev.

3.3 Vpliv reform v agenciji

Izraz reforma pomeni spremembo sistema ali ureditve česa. Pri reformi javne uprave gre za funkcionalno in vsebinsko spremembo. V gospodarstvu so nenehne spremembe nujno potrebne, če želijo podjetja povečati konkurenčnost in si zagotoviti

obstoj na trgu. Ravno tako so pomembne tudi reforme, ki povečujejo učinkovitost javnega sektorja. Za zagotavljanje večje prožnosti javne uprave, večje učinkovitosti, uspešnosti ter boljšega izvajanja nalog je torej zelo pomembna reforma javne uprave. Razvoj javne uprave je usmerjen k uporabniku, saj je on tisti, kateremu storitve so namenjene.

Reforma javne uprave pravzaprav pomeni spremembo miselnosti pri vodenju javne uprave.

Prenova poslovanja pomeni spremeniti organizacijo, da bo le-ta uspešna in učinkovita pri doseganju zastavljenih ciljev (Colnar 2006, 43).

Javna uprava se mora prilagoditi modernim tokovom in organizirati tako, da bo omogočila nadaljnji gospodarski razvoj. Učinkovita javna uprava je temelj gospodarskega razvoja. Cilj prenove pa je učinkovitejša, kakovostnejša, preglednejša in odgovornejša javna uprava s profesionalnimi, nepolitičnimi, usposobljenimi in motiviranimi javnimi uslužbenci. (Kričej 2002, 29)

S strani AJPES-a je reformo javne uprave moč čutiti predvsem z vidika:

- uvedbe e-poslovanja,
- vpeljave menedžmenta,
- usmerjenosti k uporabniku,
- izmenjave podatkov med registri.

Vpliv reform se kaže tako znotraj organizacije AJPES kot tudi v delovanju z njenimi uporabniki. Dejavniki, ki so bistveno spremenili delovanje in poslovanje AJPES-a, so torej usmerjenost k uporabniku, elektronsko poslovanje, vpeljava javnega menedžmenta in izmenjava podatkov med registri.

Usmerjenost k uporabniku

Usmerjenost k uporabniku pomeni, da je uporabnik primerno obravnavan s strani javnega uslužbenca, da se mu njegovo naročilo izpolni ob dogovorjenem času in kakovostno (Žurga 2001, 51).

Javna uprava mora biti servis državljanom in gospodarskim subjektom, tako da jim olajša življenje in poslovanje ter nenazadnje omogoči razvoj (Colnar 2006, 89).

Ciljna usmerjenost k uporabniku zajema naslednje točke:

- dostopnost,
- enostavnost in cenovno sprejemljivost,
- odzivnost,
- kakovostne informacije,
- primernost osebne stika.

Javna uprava mora delovati tako, da so njeni uporabniki z njo zadovoljni. Sledi se težnjam, da so storitve javne uprave čim bolj dostopne, kar pomeni s čim manj zamude časa in fizičnega premikanja. Dostopnost storitev se kaže v tem, ali jo ima uporabnik možnost dobiti takoj, ko se zanjo odloči, npr. preko interneta, ali mora nanjo čakati v dolgi vrsti pred kakšnim uradom. Uporabniku je storitev tem bolj dostopna, čim manjša je čakalna vrsta, v kateri mora čakati, in čim krajši je čas od oddaje vloge do pridobitve odločbe. Poleg tega je pomembno tudi, v kolikšnem obsegu so uradne ure, da lahko storitev opravi, ter količina storitev, ki jih lahko opravi na enem mestu. Z zagotavljanjem storitev preko interneta, približevanjem javnih storitev uporabnikom, skrajševanjem čakalnih vrst, daljšanjem uradnih ur, odpravljanjem krajevnih ovir in podobno se tudi dostopnost storitev, ki jih nudi javna uprava, veča (Ministrstvo za notranje zadeve 2008).

Storitve, ki jih nudi AJPES, so uporabniku na voljo vsak dan od ponedeljka do petka, če želi uporabnik storitev opraviti fizično na vstopni točki. Uporabnik pa ima tudi možnost opravljanja storitev preko interneta, kar pomeni dosegljivost 24 ur na dan in 7 dni v tednu.

Naslednja pomembna zadeva pri usmerjenosti na uporabnika je ta, da mora biti storitev čim enostavnejša in cenovno sprejemljiva. To igra zelo pomembno vlogo, saj je javna uprava v veliki meri monopolno usmerjena, kar pomeni, da so uporabniki v

podrejenem položaju. Treba je torej odpravljati administrativne ovire in postopke, ki uporabnikom otežujejo življenje, ter zagotoviti cenovno dostopnost vsem, ki potrebujejo katero izmed storitev, ki jih ponuja javna uprava (Ministrstvo za notranje zadeve 2008).

Nekatere storitve, ki jih ponuja AJPES, so brezplačne, druge pa so cenovno dostopne vsem poslovnim subjektom. Znatno se je znižala tudi taksa za ustanavljanje družbe z omejeno odgovornostjo. Ustanovitev samostojnega podjetnika posameznika pa je brezplačna. Odprava administrativnih ovir se pri poslovnih subjektih kaže v obliki hitrejšega, lažjega in cenejšega ustanavljanja gospodarskih subjektov. Sistem e-VEM je omogočil, da so se postopki ustanavljanja za samostojne podjetnike in gospodarske družbe znatno znižali. Tako je čas, ki je potreben za ustanovitev samostojnega podjetnika, en dan, medtem ko je pred uvedbo portala bilo potrebnih osem dni. Ravno tako so se skrajšali tudi postopki ustanavljanja gospodarskih družb, ki sedaj trajajo štiri dni.

Zelo pomembna pri vsem tem je odzivnost, da uporabnik dobi občutek, da je obravnavan resno in da se določena storitev začne takoj odvijati. Uporabniki pričakujejo hiter odziv, saj je tudi ritem življenja danes nekajkrat hitrejši kot v preteklosti. Pri podjetjih se hitra odzivnost kaže z večjim zadovoljstvom strank, konkurenčno prednostjo in posledično tudi z večjim zaslužkom. Pri javni upravi pa se s hitro odzivnostjo doseže večje zadovoljstvo uporabnikov (Batagelj et al. 2008, 61–62).

Pomembne točke odzivnosti so (Žurga 2001, 50):

- razumljivost, kar pomeni, da morajo biti stranke seznanjene z delovanjem uprave. Poznati morajo omejitve pri njenem delovanju in kdo je za kaj odgovoren ipd.,
- vključevanje sodelovanja strank, kar je potrebno, da uprava sploh lahko opravlja številne naloge,
- zadovoljevanje potreb strank, saj je treba strankam ponuditi rešitve, ki bodo ustrezale njihovim konkretnim zahtevam,
- dostopnost, da bodo imele stranke lahek dostop do uprave in v primernih urah.

Za namen prilagajanja potrebam in željam uporabnikov na AJPES izvajajo ankete, ki jih izpolnjujejo njeni uporabniki. Rezultati anket tudi pripomorejo k učinkovitejšemu reševanju določenih težav, ki jih imajo uporabniki pri kakšnih storitvah. Odzivnost na

mnenja uporabnikov tako igra pomembno vlogo pri izpopolnjevanju in iskanju novih rešitev.

Naslednji element, brez katerega bi bil ves trud pri približevanju javne uprave državljanom najverjetneje zaman, je nudenje kakovostnih informacij. Posameznikom je treba ponuditi kakovostne informacije na več možnih načinov, da si lahko sami izberejo, kako se dokopati do informacij, ki jih zanimajo.

V ta namen je pred vrati vstopne točke AJPES moč dobiti brošure, s pomočjo katerih se poskuša na enostaven in jasen način prikazati in razložiti vse v zvezi z ustanavljanjem podjetij, pošiljanjem letnih poročil in ostalimi storitvami, ki jih nudi agencija. Tudi oglasna deska služi informiranju o raznoraznih storitvah, ki jih ponuja AJPES. Poleg tega pa se pred oddajo letnih poročil na oglasni deski izobesijo roki, do katerih morajo posamezni poslovni subjekti posredovati letna poročila. Posamezniki se lahko informirajo tudi preko spletnega portala AJPES, kjer dobijo vse potrebne informacije. Ažurnost portala omogoča, da dobi posameznik prave informacije. Poleg vseh teh elementov informiranja pa se lahko posameznik še vedno obrne na uslužbenca AJPES-a, ki mu bo na prijazen način posredoval vse informacije, ki ga zanimajo.

Osebni stik je tesno povezan s pojmom »prijaznosti javne uprave«. Vse več poudarka je na primerni komunikaciji, prijaznosti referentov, ki znajo stranke obravnavati na človeški in razumevajoč način. Stranka tako dobi občutek, da je primerno obravnavana v obliki servisnega in ne oblastniškega načina ravnanja javnega uslužbenca. Posamezniki pogosto vrednotijo delo javnih uslužbencev skozi oči njihove prijaznosti, nasmejanosti in ustrežljivosti (Ministrstvo za javno upravo 2008a).

Elektronsko poslovanje

Informatizacija javne uprave vzpodbuja uvedbo elektronskega poslovanja, ki razbremenjuje javno upravo in uporabnike, kar se nenazadnje kaže v večji storilnosti in učinkovitosti ter povečanem zadovoljstvu med uporabniki (Kričej 2002, 11).

Elektronsko poslovanje v javni upravi je namenjeno povečanju učinkovitosti in uspešnosti pri poslovanju ter povečanju kakovosti storitev, ki jih ponuja javna uprava. Uporaba sodobne informacijsko-telekomunikacijske tehnologije omogoča možnosti za spremembe tako v strukturi kot tudi v delovanju javne uprave (Vintar in Grad 2004, 16).

Moderna tehnologija je omogočila celo vrsto prednosti pri poslovanju javne uprave, tako navzven kot navznoter. Papirno poslovanje je tako v veliki meri nadomestilo

elektronsko poslovanje. Za marsikatero storitev ni več potreben osebni stik s stranko, saj ima stranka možnost, da le-to opravi kar od doma. Vse bolj se uveljavlja tudi elektronski podpis, ki je enakovreden lastnoročnemu.

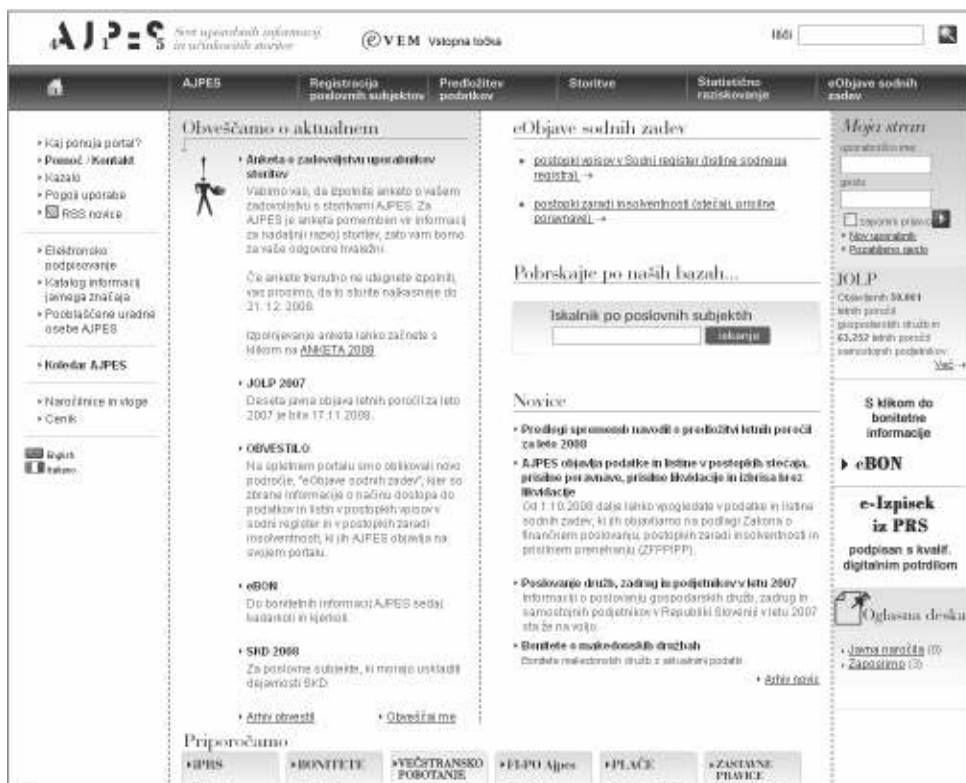
Informatizacija javne uprave se v AJPES odraža kot nov način komunikacije tako z uporabniki kot tudi znotraj med različnimi organi javne uprave.

Pri obravnavani agenciji AJPES lahko trdimo, da se že v veliki meri poslužuje elektronskega poslovanja. Vse storitve so namreč uporabnikom na voljo tudi elektronsko. Uporabnik lahko elektronsko:

- oddaja letna poročila gospodarskih subjektov;
- ustanovi samostojnega podjetnika ali enostavno enoosebno d. o. o.;
- se prijavi v večstransko pobotanje;
- naroča razne informacije, npr. BON, izpis iz PRS;
- poroča o izplačanih plačah;
- poroča o statistiki finančnih računov.

Informacijska tehnologija pomembno vpliva tudi na zagotavljanje javnosti podatkov. Za zagotavljanje javnosti je na voljo spletni portal AJPES, katerega namen je, da si lahko uporabnik brezplačno zagotovi vse informacije na enem mestu.

Slika 3.3 Portal AJPES

Vir: AJPES 2008d.

Portal je uporabniku namenjen predvsem za:

- pridobivanje informacij;
- elektronsko poslovanje z AJPES-om.

Posameznik lahko na portalu pridobi vse informacije, ki ga zanimajo. Če recimo želi ustanoviti samostojnega podjetnika, si lahko na portalu prebere vse informacije, ki so potrebne za ustanovitev samostojnega podjetnika.

Druga značilnost portala pa je elektronsko poslovanje uporabnika z AJPES-om. Tako lahko s pomočjo portala oddaja letna poročila, poročila o izplačanih plačah in podobno. Lahko pa se tudi zgolj poslužuje javno dostopnih informacij o gospodarskih subjektih ali podatkov poslovnih partnerjev. Tako lahko s pomočjo PRS na spletu pregleduje osnovne podatke o samostojnem podjetniku ali gospodarski družbi. Ima pa

tudi možnost vpogleda v letna poročila posameznih gospodarskih subjektov s pomočjo aplikacije JOLP.

Uporabnik bo na portalu našel tudi storitev iPRS in eBON. iPRS omogoča elektronske izpise podatkov o samostojnih podjetnikih, vpisanih v Poslovni register Slovenije, podpisane s kvalificiranim digitalnim potrdilom AJPES. Tako ni več potrebno, da samostojni podjetniki sami prihajajo v AJPES po izpise teh podatkov, saj lahko podatke oziroma izpise uporabniki sami pridobijo prek spletnega portala AJPES, in to brezplačno.

eBON pa je storitev, ki uporabniku omogoča hiter in preprost vpogled v informacijo o boniteti poslovanja družbe kadar koli in kjer koli. Vsebina eBON-a:

- splošni podatki o gospodarski družbi,
- bonitetne ocene po metodologije AJPES,
- podatki in kazalniki poslovanja za zadnjih pet let,
- primerjava poslovanja z dejavnostjo v zadnjem poslovnem letu,
- informacija o blokadi transakcijskih računov,
- informacija o blokadi transakcijskih računov v zadnjih šestih mesecih,
- obseg prejemkov na transakcijske račune v tekočem letu,
- dostop do podatkov in besedil Sodnega registra,
- dostop do objavljenih poslovnih poročil,
- možnost analiziranja medijskih objav.

Za elektronske storitve, ki jih AJPES ponuja, je treba imeti kvalificirano digitalno potrdilo.

Postopek pridobitve digitalnega potrdila:

»Za izdelavo digitalnega podpisa je treba imeti par ključev oziroma matematično povezanih števil, ki jih ustrezna programska oprema uporabi ob podpisovanju ali šifriranju« (Vintar in Grad 2004, 225). Vsak par sestavljata zasebni, ki je dostopen le imetniku digitalnega potrdila, in javni ključ, ki je dostopen vsem in je namenjen preverjanju podpisa.

Kdor podpis preverja, uporabi javno objavljeni javni ključ in ugotovi, ali je dokument še vedno v obliki, kakršno je podpisnik podpisal. Težava bi lahko nastala, ko mora prejemnik sporočila ugotoviti, ali za preverjanje uporabljeni javni ključ res pripada podpisniku. Rešitev je v digitalnem potrdilu, ki vsebuje

javni ključ, njegovo verodostojnost pa potrdi zaupanja vredna tretja oseba. Digitalno potrdilo je tako skupek podatkov, ki najpogosteje vključuje osebne ali identifikacijske podatke lastnika, javni ključ in dodatne tehnične podatke ter je digitalno podpisan s strani t. i. overitelja digitalnih potrdil. Digitalno potrdilo je identifikacijski dokument digitalnega sveta. (Vintar in Grad 2004, 225)

Menedžment javnih organizacij

Na organizacije državne uprave se danes gleda kot na poslovne sisteme, ki so manj togi in boljše pripravljene na spremembe, zato slišimo govoriti o javnem menedžmentu, ki nadomešča javno administracijo (Žurga 2001, 25–26).

Gre za vpeljavo menedžmenta v javno upravo, saj je učinkovit menedžment v javnem sektorju javna dobrina, katere temeljna naloga je smotrno upravljanje z javnimi viri. V javni sektor je mogoče vpeljati nekatere prvine menedžmenta, ki se uporabljajo v zasebnem sektorju. Zahteva se višji standard delovanja in poslovanja organizacij javnega sektorja ter tako tudi večja učinkovitost in uspešnost (Žurga 2001, 23). Menedžment javnih organizacij razdira birokratsko upravljanje, ki je neuspešno in neučinkovito.

Spreminjajo se tudi pogledi na delovanje javnih organizacij, saj morajo biti le-te hitre in odzivne na spremembe v okolju. Do nedavnega so na organizacije gledali kot na zelo toge, neprilagodljive. Novejši pa na organizacije gledajo kot na zelo hitre in odzivne, ki zadovoljujejo potrebe strank.

Javni menedžment ima drugačen koncept razmišljanja, kot ga je imela javna administracija. Lahko rečemo, da gre za podjetniški način razmišljanja in delovanja. Nekatere nove prvine, ki jih prinaša, so zlasti (Žurga 2001, 49):

- usmerjenost k rezultatom;
- usmerjenost k strankam;
- usmerjenost k zaposlenim;
- prenova delovnih procesov;
- nova organiziranost in načini vodenja;
- uvajanje novih delovnih metod in preoblikovanje delovnega mesta;
- povečanje učinkovitosti in uspešnosti.

V tržni ekonomiji bi bilo skorajda nemogoče ali nespametno strogo ločevati zasebni in javni sektor, saj je brez enega in drugega nemogoč obstoj države. Za oba sektorja velja, da se morata neprestano prilagajati sodobnim razmeram, saj lahko kaj kmalu postaneta neučinkovita in zastarela.

Vidimo torej, da organizacije javne uprave uvajajo nove načine delovanja in nova razmišljanja, ki so zelo podobna tistim, ki jih uporabljajo menedžerji v zasebnem sektorju. Za podjetje je usmerjenost k strankam in rezultatom bistvenega pomena za njegov obstoj. Zelo pomembno pa je tudi zadovoljstvo zaposlenih, brez katerih je podjetje slej ko prej obsojeno na propad. Dobro stoječa podjetja svojim zaposlenim nudijo razna izobraževanja, usposabljanja in izpopolnjevanja ter jih navajajo kot konkurenčno prednost in ne zgolj kot strošek za podjetje.

Prišlo je do spoznanja, da morajo tudi organizacije javne uprave slediti sodobnim razmeram. Kar velja za podjetja, velja tudi za organizacije javne uprave, če želijo biti uspešne. Neprestano morajo prenavljati svoje delovne procese, slediti potrebam in željam njihovih uporabnikov in zaposlenih, stremeti morajo k učinkovitosti in uspešnosti pri poslovanju.

Razvoj javne uprave je nujen, če želi imeti država sodobno urejen in delujoč upravni sistem (Žurga 2001, 29).

Pri prenovi delovnih procesov je pomembna preglednost (transparentnost) sistema, pri čemer igrajo pomembno vlogo informacijska tehnologija, informacijski sistem in ustrezna organizacija informacijskih tokov (Žurga 2001, 52).

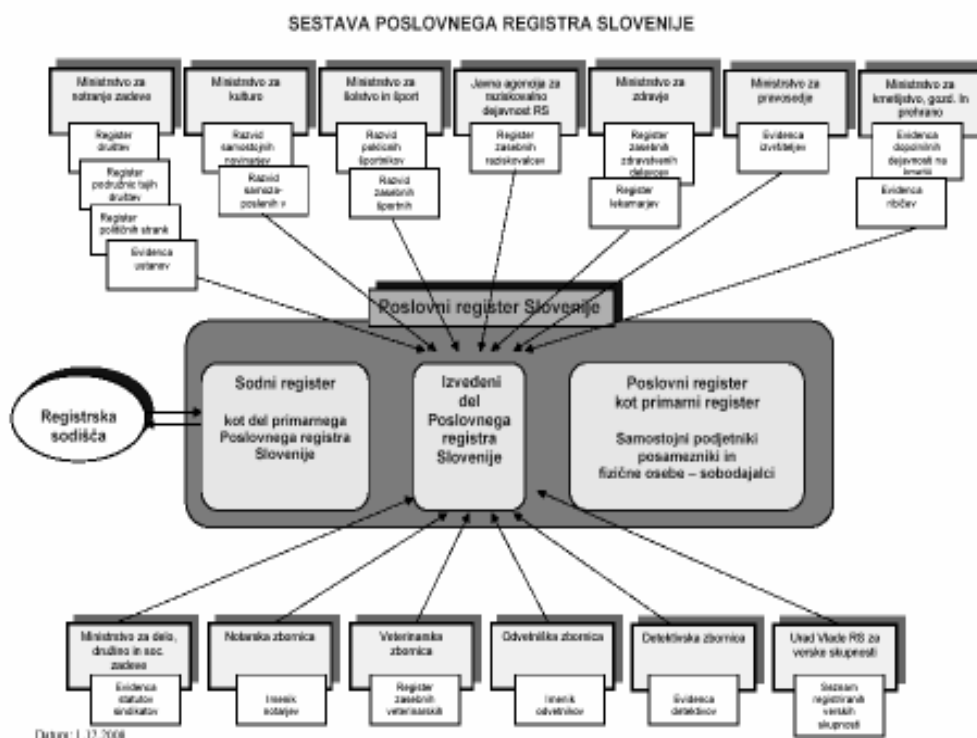
Izmenjava podatkov med registri

E-uprava zagotavlja informacijske sisteme, ki omogočajo lažje, učinkovitejše in racionalnejše poslovanje tudi znotraj javne uprave. Razvoj informacijske podpore v posameznih resorjih javne uprave je omogočil učinkovito povezovanje registrov in evidenc (Batagelj et al. 2008, 69–91).

Gre torej za pomembno novost znotraj javne uprave, za racionalizacijo delovanja in optimizacijo postopkov. Na eni strani je to prednost za uporabnika, ki je manj obremenjen, saj mu ni treba posredovati istih podatkov na več mestih. Prednost pa se vidi tudi znotraj javne uprave, saj se podatki črpajo iz različnih registrov, tako da sta doseženi večja racionalizacija in učinkovitost delovanja javne uprave. Za dosego večje racionalizacije se nekatere podatkovne baze celo združujejo. Združile so se npr. podatkovne baze sodnega in poslovnega registra, kar pomeni, da se je vpis podatkov v oba registra združil v enoten postopek.

Informacijske povezave med AJPES-om in registrskimi organi v Republiki Sloveniji lahko vidimo na sliki 3.4.

Slika 3.4 Povezave med registri

Vir: AJPES 2008e.

Na sliki je razvidno, s katerimi organi je AJPES povezan in tako lahko črpa podatke iz njihovih registrov in evidenc. Tako npr. črpa podatke iz registra društev, imenika notarjev, imenika odvetnikov, iz evidence izvršiteljev itd. Prav tako pa lahko organi, povezani z AJPES-om, vzajemno črpajo podatke iz AJPES-ovih registrov in evidenc.

4 »VSE NA ENEM MESTU« (VEM)

4.1 Namen in cilji projekta

Pri projektu VEM gre pravzaprav za spodbujanje podjetniškega okolja, kjer se določeni postopki ustanavljanja podjetij močno poenostavljajo in skrajšujejo. Gre za to, da posameznik oziroma uporabnik dobi vse potrebne informacije na enem mestu ter mu tako ni treba izgubljati časa z obiskom različnih uradov. Če denimo želi nekdo ustanoviti podjetje, lahko vse potrebne formalnosti in dovoljenja uredi na enem mestu.

Znotraj javne uprave je namreč zagotovljena povezanost uradnih evidenc in registrov, kar uradniku omogoča dostop do informacij, ki so potrebne za izvršitev določenih postopkov (Batagelj et al. 2008, 7). Pogosto uporabljeni podatkovni viri, ki jih uporabljajo različni organi javne uprave, so zlasti:

- centralni register prebivalstva (CRP);
- sodni register;
- poslovni register (PRS);
- register prostorskih enot (RPE).

Sistem E–vem je informacijsko povezal vse institucije, ki so vključene v postopek registracije podjetnika. Te institucije so poleg AJPES tudi:

- DURS,
- ZZZS in
- Obrtna zbornica RS.

Namen sistema VEM je v tem, da se morebitnim podjetnikom ali že obstoječim podjetnikom zagotovijo (Regionalno razvojna agencija Mura 2008):

- vse potrebne informacije za ustanovitev, razvoj in poslovanje podjetja;
- hitrejša in cenejša ustanovitev podjetja preko spletne aplikacije e-VEM;
- poenostavitev postopkov po elektronskih poteh za potencialne in že obstoječe podjetnike;
- razne storitve podjetniškega svetovanja po subvencioniranih cenah.

Glavni cilji projekta so (Batagelj et al. 2008, 59):

»Vse na enem mestu« (VEM)

- poenostavitev upravnih postopkov,
- odpravljanje administrativnih ovir,
- skrajšanje časa in stroškov registracije za samostojne podjetnike in gospodarske družbe,
- izboljšanje odnosa do podjetnikov z zagotavljanjem informacij in podpornih sistemov.

Za dosego pozitivnih učinkov tako za podjetnike kot tudi za javno upravo je bil vzpostavljen sistem e-VEM za samostojne podjetnike in gospodarske družbe (Batagelj et al. 2008, 60). Tako lahko bodoči podjetnik vse postopke v zvezi z registracijo podjetja opravi kar sam od doma preko portala e-VEM. V tem primeru morajo biti vloge tudi digitalno podpisane, kar pomeni, da je obvezna uporaba kvalificiranega digitalnega potrdila. Prednosti uporabe portala e-VEM, ki so podjetniku najbolj vidne, so (Spletni portal e-VEM 2008):

- možnost samostojne registracije podjetja od doma, brez obiska javnih ustanov in uradov;
- portal ni omejen z uradnimi urami, saj je na voljo 24 ur na dan in sedem dni v tednu,
- ni treba izpolnjevati določenih obrazcev, saj sistem omogoča samodejno pridobivanje uradnih podatkov podjetnika iz različnih registrov kot denimo iz Centralnega registra prebivalstva, Poslovnega registra Slovenije in Registra prostorskih enot;
- možnost sprotnega spremljanja stanja oddanih vlog in izvedbe postopkov;
- nudenje takojšnjega elektronskega vpogleda v podatke lastnega podjetja;
- možnost elektronske vročitve sklepov.

Nadalje je še veliko prednosti, ki so podjetnikovim očem skrite, kot npr. elektronska izmenjava podatkov med različnimi ustanovami javne uprave, postopek registracije in vpisa v posamezne registre je avtomatiziran, različna potrdila in priloge se pridobivajo v elektronski obliki med ustanovami javne uprave, zaradi elektronske oblike pa je manj ročnega preverjanja podatkov, ki se črpajo iz uradnih evidenc. Skratka, vse te prednosti podjetnik občuti v obliki natančnejše in hitrejše izvedbe postopkov (Ministrstvo za javno upravo 2008b).

4.2 Ustanovitev samostojnega podjetnika

Samostojni podjetnik je fizična oseba, ki opravlja pridobitno dejavnost v svojem imenu in za svoj račun. Samostojni podjetnik za obveznosti jamči z vsem svojim premoženjem.

Ko posameznik želi ustanoviti podjetje v obliki samostojnega podjetnika, lahko to opravi z obiskom ene izmed vstopnih točk VEM. Te točke so razvejane po vsej državi, s čimer je zagotovljena popolna pokritost. Najdemo jih na:

- izpostavah AJ PES-a;
- upravnih enotah;
- JAPTI;
- območni obrtni in gospodarski zbornici;
- davčnih uradih.

Ustanovitev samostojnega podjetnika posameznika sestoji iz petih korakov:

- registracije samostojnega podjetnika;
- poslati je treba davčne podatke;
- prijave podatkov o pokojninskem in invalidskem ter zdravstvenem zavarovanju;
- pred začetkom opravljanja dejavnosti je treba pri ustreznih organih pridobiti vsa potrebna dovoljenja, če so zahtevana;
- pri poslovni banki je treba odpreti transakcijski račun za samostojnega podjetnika.

Na vstopni točki se vloži prijavo za vpis v Poslovni register Slovenije. Prijava vsebuje temeljne podatke bodočega samostojnega podjetnika, kot so firma, sedež, podatki o podjetniku, dejavnosti, ki jih bo opravljal, istočasno s prijavo pa mora bodoči podjetnik oddati izjavo, da nima dospelih neporavnanih obveznosti iz morebitnih prejšnjih poslovanj.

Na vstopni točki lahko posameznik uredi tudi vse davčne podatke za vpis v davčni register. Ti podatki so zlasti:

- podatki o osebi, ki vodi poslovne knjige;
- način vodenja poslovnih knjig;
- podatki o poslovnem prostoru;

»Vse na enem mestu« (VEM)

- predvideni prihodki in odhodki za obračun akontacije dohodnine.

Bodoči podjetnik mora prijaviti tudi podatke o pokojninskem in invalidskem ter zdravstvenem zavarovanju.

Posameznik mora pred začetkom opravljanja dejavnosti pridobiti tudi vsa potrebna dovoljenja. To so razna obrtna dovoljenja, licence, razna druga dovoljenja za gostinsko dejavnost, dejavnost iger na srečo ipd.

Samostojni podjetnik mora za opravljanje dejavnosti odpreti transakcijski račun pri banki.

Samostojni podjetnik lahko začne opravljati dejavnost, ko je pri AJPES-u vpisan v Poslovni register Slovenije.

4.3 Ustanovitev gospodarske družbe

Gospodarsko dejavnost lahko opravljamo v različnih pravnoorganizacijskih oblikah. Najpogostejši obliki sta samostojni podjetnik in družba z omejeno odgovornostjo. V tem podpoglavju bomo torej pozornost namenili ustanovitvi družbe z omejeno odgovornostjo, ki je hkrati druga najpogostejša pravnoorganizacijska oblika.

Za ustanovitev družbe z omejeno odgovornostjo so potrebni naslednji koraki:

- pogodba o ustanovitvi;
- odprtje transakcijskega računa pri banki in vplačilo osnovnega vložka;
- prijava za vpis v sodni register;
- vpis v Poslovni register RS;
- vpis v Davčni register RS.

Pri družbi z omejeno odgovornostjo se moramo najprej odločiti, ali bomo ustanovili enoosebno z enim družbenikom ali večosebno družbo z dvema ali več družbeniki. Ustanovi jo lahko ena ali več fizičnih ali pravnih oseb, ki z ustanovitvijo postanejo družbeniki družbe. Prvi pogoj za njeno ustanovitev je osnovni kapital, ki znaša 7500 evrov. Osnovni vložki družbenikov so lahko različni in so stvar dogovora med njimi. Osnovni vložek se lahko zagotovi na več načinov, in sicer v denarju, v stvareh in stvarnem prevzemu. Za stvari se štejejo premičnine in nepremičnine, pravice in podjetje oziroma del podjetja. Stvarni prevzem pa je situacija, ko družba prevzame nek

premoženjski predmet od tretje osebe, plačilo za ta predmet pa poravna družbenik. Stvarni prevzem se šteje za stvarni vložek.

Na podlagi osnovnega vložka vsak družbenik pridobi svoj delež, ki ga imenujemo lastniški delež. Družbenik je dolžan pred prijavo za vpis v sodni register vplačati vsaj eno četrtno vložka, vendar pod pogojem, da mora vsota vseh plačanih vložkov znašati najmanj 7500 evrov.

Družbo z omejeno odgovornostjo lahko ustanovimo na točki VEM ali pri notarju. Kje bomo družbo ustanovili, je odvisno od določenih predpostavk. Pri točki VEM lahko vložimo predlog za vpis ustanovitve d. o. o., ko:

- vložke vplačamo samo v denarju, z nakazilom na bančni račun;
- se družbena pogodba ali akt o ustanovitvi sklene na obrazcu VEM, na katerem vsebine ni mogoče spreminjati;
- gre za enoosebni d. o. o., kjer želi družbenik voditi elektronsko knjigo sklepov.

Obisk notarja za ustanovitev družbe pa je potreben v primerih, ko:

- nameravajo družbeniki vložiti stvarne vložke;
- želijo družbeniki družbeno pogodbo ali akt o ustanovitvi skleniti v obliki notarskega zapisa;
- gre za enoosebni d. o. o., kjer želi družbenik voditi pisno knjigo sklepov;
- se ustanovi družba, ki ni organizirana v obliki družbe z omejeno odgovornostjo, ampak v drugi pravnoorganizacijski obliki, npr. družba z neomejeno odgovornostjo, komanditna družba, delniška družba.

Družba z omejeno odgovornostjo se ustanovi z družbeno pogodbo, ki jo podpišejo vsi družbeniki. Pogodba o ustanovitvi mora vsebovati:

- navedbo imena in priimka ter prebivališča ali firme in sedeža vsakega družbenika;
- firmo, sedež in dejavnost družbe;
- navedbo zneska osnovnega kapitala in vsakega osnovnega vložka posebej, navedbo družbenika za vsak osnovni vložek in njegov poslovni delež;
- morebitne obveznosti, ki jih imajo družbeniki do družbe poleg vplačila osnovnega vložka, in morebitne obveznosti družbe do družbenikov;

»Vse na enem mestu« (VEM)

- če je osnovni kapital sestavljen iz stvarnih vložkov, je treba v pogodbi navesti predmet vsakega stvarnega vložka posebej, znesek osnovnega vložka, za katerega se daje stvarni vložek in družbenika, ki je stvarni vložek prispeval.

Po obisku vstopne točke VEM ali notarja in sklenitvi pogodbe je treba odpreti transakcijski račun pri banki, na katerega se vplača osnovni kapital oziroma najmanj četrtnina vložka vsakega družbenika, ki pa mora znašati vsaj 7500 evrov. Nato sledi prijava za vpis v sodni register, ki ji predložimo izvornik ali overjen prepis družbene pogodbe, seznam družbenikov in osnovnih vložkov, poročilo o stvarnih vložkih, če obstajajo, potrdilo banke o nakazilu denarnih vložkov z izjavo, da lahko družba z denarnimi sredstvi prosto razpolaga, overjen podpis prokuristov in poslovodij, če jih družba ima, izjavo ustanovitelja ali ustanoviteljev, da ni v kapitalu nobene druge kapitalske družbe udeležen z več kot 25 %.

Ko so izpolnjeni vsi zgoraj naštetih pogoji, registrsko sodišče opravi vpis. Z vpisom v sodni register lahko družba začne s opravljanjem dejavnosti. Poleg Sodnega registra se družba vpiše še v Poslovni register Slovenije in v Davčni register, s katerim družba pridobi davčno številko.

Pri ustanavljanju enoosebne družbe z omejeno odgovornostjo so postopki enostavnejši. Gre za enega družbenika, ki namesto družbene pogodbe sklene akt o ustanovitvi. Sam tudi v celoti vplača osnovni kapital.

4.4 Elektronski portal »Vse na enem mestu«

Portal e-VEM je državni portal za poslovne subjekte, ki omogoča registracijo samostojnega podjetnika posameznika in gospodarske družbe po elektronski poti ter opravljanje določenih postopkov, ki so potrebni za redno delovanje poslovnih subjektov. Namenjen je tako državljanom kot referentom. Storitve, ki jih portal ponuja, so brezplačne. Posameznik ima tako možnost, da si za ustanovitev podjetja poenostavi poslovanje z javno upravo, saj mu ni treba obiskati katere izmed vstopnih točk VEM. Bodoči podjetnik potrebuje dostop do interneta ter kvalificirano digitalno potrdilo.

Osnovni namen portala e-VEM je gospodarskim subjektom zagotoviti ustrezno informacijsko podporo.

Slika 4.1 Portal e-VEM

Vir: e-VEM 2008.

Bodoči samostojni podjetnik se na podlagi kvalificiranega digitalnega potrdila in gesla prijavi v spletno aplikacijo e-VEM za samostojne podjetnike. Nadalje je treba vnesti davčno številko, na podlagi katere sistem v Poslovnem registru Slovenije preveri, ali je fizična oseba že registrirana ali pa je to prva registracija. Glede na to, ali ima uporabnik že registrirano podjetje ali ne, se prikažejo storitve, ki so mu na voljo. Če je uporabnik že vpisan v Poslovni register Slovenije, ima na voljo npr. spremembo podatkov, izbris podjetnika itd. Če uporabnik še nima registriranega podjetja, mu spletna aplikacija ponudi možnost »Vpis podjetnika v Poslovni register Slovenije«, »Naročilnica za izpis podatkov iz Poslovnega registra Slovenije«, »Identifikacija za namene DDV« ter »Program vavčerskega svetovanja«.

Uporabniki portala e-VEM lahko vse postopke za gospodarske družbe in samostojne podjetnike opravijo tudi z osebnim obiskom ene izmed vstopnih točk, kjer podjetnikom pomagajo z nasveti in izvedbo vseh postopkov.

Postopek ustanovitve samostojnega podjetnika s pomočjo portala e-VEM je sestavljen iz osmih korakov (AJ PES 2005):

»Vse na enem mestu« (VEM)

Prvi korak

Firma in osnovni podatki, ki vsebujejo firmo, ki jo želi podjetnik vpisati, predlagan datum vpisa, sedež, telefonska številka.

Drugi korak

Podatki o podjetniku, ki se preberejo iz Centralnega registra prebivalstva. Preveriti je treba, ali so podatki točni, v nasprotnem primeru je treba še pred registracijo uskladiti podatke v Centralnem registru prebivalstva.

Tretji korak

Podatki o zastopnikih; v kolikor želimo vpisati zastopnika, izberemo možnost »Dodaj zastopnika«.

Četrty korak

Dejavnosti, kjer dodajamo dejavnosti, ki jih bo podjetnik opravljal. Če je izbranih več dejavnosti, je treba izbrati tudi glavno dejavnost podjetja.

Peti korak

Podatki o podružnicah, v kolikor želimo imeti podružnico, jo lahko vpišemo v Poslovni register Slovenije.

Šesti korak

Izjavo o davčnih obveznostih je treba podpisati, saj se v Poslovni register Slovenije lahko vpišemo samo, če imamo poravnane vse davčne obveznosti iz morebitnih prejšnjih poslovanj.

Sedmi korak

Način vročitve; potrdilo o vpisu v Poslovni register Slovenije lahko prejmemo po uradni osebi, osebni vročitvi po pošti ali na elektronski naslov.

Osmi korak

Pregled podatkov; pregledamo vse podatke, ki smo jih vnesli, in če želimo, lahko podatke tudi spremenimo oziroma dopolnimo.

Končno sledi še elektronsko podpisovanje obrazcev, nato vlogo pošljemo ustreznim ustanovam. Podpisani dokument se tako samodejno prenese v sistem e-VEM, kjer uslužbenec AJPES-a preveri točnost podatkov, opravi vpis v PRS in izda sklep o vpisu, ki ga uporabnik prejme na način, kot ga je označil v spletni aplikaciji e-VEM.

Podobno kot spletna ustanovitev samostojnega podjetnika poteka tudi spletna ustanovitev enostavne enoosebne družbe z omejeno odgovornostjo.

Za začetek je treba imeti digitalno potrdilo in geslo, s katerim se prijavimo. Po prijavi nas čaka 10 korakov, ki so večinoma podobni korakom za ustanovitev samostojnega podjetnika. Ravno tako imamo osnovne podatke, družbo in firmo, sedež, podatke o družbeniku, podatke o zastopniku, dejavnosti ipd. Pri enostavni enoosebni družbi se razlikuje naslednje:

- knjiga sklepov se mora voditi elektronsko (nujno, če jo ustanavljamo preko spletne aplikacije);
- poslovni deleži, kjer vpišemo denarni znesek, ki ga bomo vplačali ob ustanovitvi;
- podpisovanje avtomatsko generiranih listin, mednje sodita akt o ustanovitvi in izjava družbenika.

Posebnost družbe z omejeno odgovornostjo je tudi v tem, da je potreben ustanovni kapital. Ustanovni kapital lahko vplačamo tudi preko spletne aplikacije e-TRR. Družbenik enostavne enoosebne d. o. o. odda vlogo za odprtje začasnega depozitnega računa. Banka mu odpre začasni depozitni račun, na katerega družbenik nakaže ustanovitveni kapital. Banka na podlagi nakazila izda elektronsko podpisano potrdilo o vplačanem kapitalu, ki ga družbenik potrebuje za oddajo predloga za vpis v Sodni register RS. Po oddaji predloga za vpis v Sodni register RS je treba izbrati eno izmed točk VEM, ki ji bomo poslali predlog. Točka VEM, ki smo jo izbrali, prejme našo vlogo elektronsko in v registru vplačanega kapitala preveri, ali smo vplačali kapital, ki je potreben za ustanovitev družbe. Če je kapital vplačan, točka VEM priloži potrdilo o vplačanem kapitalu in vlogo po elektronski pošti posreduje na AJ PES, le-ta pa na sodišče, ki bo odločilo o vpisu. Sodišče preveri, ali je vsebina predloga pravilna in ali so mu priložene vse listine. Če je predlog popoln, sodišče izda »sklep o vpisu«, ki ga pošlje družbeniku. Hkrati z izdajo sklepa se samodejno izvede vpis ustanovitve družbe v Poslovni register Slovenije.

5 ZAKLJUČEK

E–uprava in njen razvoj je eden izmed najpomembnejših segmentov prenove javne uprave v Sloveniji.

V zaključni projektni nalogi smo ugotovili, da postajajo javna uprava in njene službe vse kakovostnejše, učinkovitejše in prijaznejše za uporabnika. V veliki meri gredo zasluge predvsem e-upravi, ki temelji na učinkoviti uporabi informacijske telekomunikacijske tehnologije v vseh fazah in procesih prenove javne uprave. Pomembni vidiki sodobne javne uprave so tudi večja preglednost javne uprave, zmanjševanje stroškov tako za javno upravo kot tudi za uporabnike, krajši procesi, boljši dostop do informacij ter večji ugled in zaupanje v delovanje organov javne uprave.

1. Hipoteza:

Reforma AJ PES je bila nujna zaradi skupnega okolja EU in potrebe po večji konkurenčnosti.

Zaradi vključevanja Slovenije v sodobne integracijske tokove je bila prenova procesov in informatizacija javne uprave nujno potrebna. Pravzaprav so priprave na vstop Slovenije v Evropske unijo zahtevale prilagoditev javne uprave evropskim standardom. Postavljena je bila pred vrsto zahtev po modernizaciji, ki bi prenovile javno upravo v smislu večje fleksibilnosti, transparentnosti, učinkovitosti in uspešnosti pri poslovanju.

2. Hipoteza:

Država mora biti v pomoč podjetjem (npr. VEM) in poskrbeti tudi, da se prednosti informacijske tehnologije (IKT) in elektronskega poslovanja res maksimalno uporabijo.

Eden izmed segmentov reforme javne uprave je tudi odprava administrativnih ovir. Podjetja so bila v preteklosti priča dolgotrajnim in zapletenim postopkom v zvezi z ustanavljanjem podjetij ter pridobivanjem potrebnih soglasij in dovoljenj ter ne nazadnje težavnemu komuniciranju z državnimi institucijami v času poslovanja. Vpeljava elektronskega poslovanja v javno upravo je v veliki meri pripomogla k temu, da imajo podjetja lažji, hitrejši in učinkovitejši dostop do javne uprave.

Zaključek

Za lažje in hitrejše ustanavljanje podjetij je bil izpeljan projekt »Vse na enem mestu«, ki je povezal številne institucije in registre. Projekt je zasnovan tako, da so posamezniku vse storitve na voljo na enem mestu. Ne potrebuje več izgubljanja časa z obiskom različnih ustanov, saj lahko vse postopke v zvezi z registracijo podjetja opravi na enem mestu.

3. Hipoteza:

Internet je tudi v javni upravi sredstvo, ki omogoča lažje, hitrejše in enostavnejše poslovanje tako za uporabnike kot tudi za delovanje znotraj javne uprave.

Lahko trdimo, da informacijska tehnologija ponuja veliko možnosti za izboljšanje storitev javne uprave in organizacij znotraj javne uprave. Odpirajo se nove možnosti približevanja javne uprave uporabnikom. Dostop do storitev postaja lažji, hitrejši, cenejši in prijaznejši za uporabnika.

LITERATURA

- Batagelj, Teja, Tadej Gabrijel, Helena Gregorc, Dušan Kričej, Roman Rep, Davorka Šel, Renata Zatler, Tatjana Mizori-Zupan in Maja Zupančič. 2008. *E-uprava: zavezništvo z uporabniki*. Ljubljana: Pasadena.
- Colnar, Marko. 2006. *Kako do prenove slovenske uprave*. Ljubljana: GV Založba.
- Kričej, Dušan. 2002. *E-uprava na dlani*. Ljubljana: Pasadena.
- Perenič, Gorazd. 2001. *Zakon o elektronskem poslovanje in elektronskem podpisu (ZEPEP)*. Ljubljana: Perenič svetovanje.
- Silič, Marin. 2001. *Zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu (ZEPEP)*. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije, Center za informatiko.
- Vintar, Mirko in Janez Grad. 2004. *E-uprava: izbrane razvojne perspektive*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani fakulteta za upravo.
- Žurga, Gordana. 2001. *Kakovost državne uprave*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

VIRI

- AJPES. 2005. *Uporabniška navodila za referente*. Interno gradivo.
- AJPES. 2008a. *Temeljne naloge*. [Http://www.ajpes.si/AJPES/Temeljne_naloge](http://www.ajpes.si/AJPES/Temeljne_naloge) (20. 11. 2008).
- AJPES. 2008b. *Poslovni register Slovenije*. [Http://www.ajpes.si/Statisticno_raziskovanje/Poslovni_register_Slovenije_\(PRS\)/Zadnje_porocilo](http://www.ajpes.si/Statisticno_raziskovanje/Poslovni_register_Slovenije_(PRS)/Zadnje_porocilo) (25. 11. 2008).
- AJPES. 2008c. *Večstransko pobotanje*. [Http://www.ajpes.si/Predlozitev_podatkov/Vecstransko_pobotanje/Predstavitev](http://www.ajpes.si/Predlozitev_podatkov/Vecstransko_pobotanje/Predstavitev) (27. 11. 2008).
- AJPES. 2008d. *Spletna stran AJPES*. [Http://www.ajpes.si/](http://www.ajpes.si/) (23. 11. 2008).

- AJPES. 2008e. *Sestava poslovnega registra*. [Http://www.ajpes.si/DocDir/AJPES/Schema%20PRS%20in%20povezav%20z%20drugimi%20registri-december%202008.pdf](http://www.ajpes.si/DocDir/AJPES/Schema%20PRS%20in%20povezav%20z%20drugimi%20registri-december%202008.pdf) (9. 12. 2008).
- Avguštin, Darja. 2008. *Prenos plačilnega prometa iz Agencije za plačilni promet v banke*. [Http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/avgustin863.pdf](http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/avgustin863.pdf) (22. 12. 2008).
- e-VEM. 2008. *Spletna stran e-VEM*. [Http://evem.gov.si/](http://evem.gov.si/) (15. 12. 2008).
- Ministrstvo za javno upravo. 2006. *strategija e-uprave Republike Slovenije za obdobje 2006-2010*. [Http://e-uprava.gov.si/eud/e-uprava/sep2010_200406.doc](http://e-uprava.gov.si/eud/e-uprava/sep2010_200406.doc) (20. 12. 2008).
- Ministrstvo za javno upravo. 2008a. *Prijazna in učinkovita javna uprava*. [Http://www.mju.gov.si/si/prijazna_in_ucinkovita_uprava/usmerjenost_k_uporabnikom/](http://www.mju.gov.si/si/prijazna_in_ucinkovita_uprava/usmerjenost_k_uporabnikom/) (22. 12. 2008).
- Ministrstvo za javno upravo. 2008b. *Prednosti uporabe portala e-VEM*. [Http://evem.gov.si/sp/infoPrednosti.evem](http://evem.gov.si/sp/infoPrednosti.evem) (9. 12. 2008).
- Ministrstvo za notranje zadeve. 2008. *Usmerjenost javne uprave k uporabniku*. [Http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/mju_dokumenti/pdf/Gregor_20Virant.pdf](http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/mju_dokumenti/pdf/Gregor_20Virant.pdf) (5. 12. 2008).
- Raba interneta v Sloveniji (RIS). 2008. *elektronsko poslovanje*. [Http://www.ris.org/si/ris99/epodef.html](http://www.ris.org/si/ris99/epodef.html) (23. 11. 2008).
- Regionalno razvojna agencija Mura. 2008. *Vse na enem mestu*. [Http://www.tovarnapodjemov.org/docDir/NPI07%20MS%20VEM%20predstavitv.pdf](http://www.tovarnapodjemov.org/docDir/NPI07%20MS%20VEM%20predstavitv.pdf) (9. 12. 2008).